

Døpur tøl og tóm orð

Oddagrein

Á middegi í gjár bar útvarpið tey tíðindi, at arbeiðsloysi-einki er minnað, hóast tað er farið at ganga framá búskaparliga. Hetta eru døpur tøl og døpur tíðindi. Tann svárasta avleiðingin av kreppuni er arbeiðsloysið og eigur hesin trupulleiki tí at standa ovast á listanum yvir mál, ið eiga at verða loyst. Vit vita væl, at hesin setningur er alt annað enn lættur at loysa, Hinvegin sita flokkar í Tinganesi, sum eirinda-leyst róku herferð móti fyrra landsstýrinum fyrri ikki at loysa arbeiðsloysisstrupulleikan. Hesir flokkar finga tað at ljóða so lætt og einfalt. Arbeiðsloysið var einki problem, bert tann rætti flokkurin kom til, alt varð vavt upp í ein ellibita og fólk vórðu øst upp um væntandi rættartrygd og um atgerðarloysi. Væl bar til og teir báðir øsingarflokkarnir Verkamannafylkingin og Sambandsflokkurin sita nú við hvuðs-ábyrgdini av vinnulivinum í Tinganesi.

Men nú er umvent í holuni. Vit hava enn ikki sæð skuggan av einum nýggjum arbeiðs-pláss. eru nýggj arbeiðspláss komin, so er tað ikki landsstýrinum fyrri at takka, men teimum fáu, sum enn ikki fullkomiliga hava mist pippidi. Lokomotivini, ið verða skuldu, hava síðan Sambandsflokkurin og Verkamannafylkingin tóku við, meira virka sum bremsiklossar enn sum lokootiv. Og almennu stovnarir Fiskavirking, Føroya Banki og Fiskasølan eru vorðin til eitt matadorspæl, har privatir pengamenn sita fullkomiliga ótarnaðir og spæla matador við skattaborgarans pengum. Einasti munurin er, at einki kort er undir Prøv Lykken sum sigur: «Gåa straks i fængsel, selvom De passerer start inkasserer De ikke 200 kr.» Nei, tað almenna er bert í enn størri mun en nakrantíð vorðið til eitt sjálvstøðugt fyrri tær gomlu peninga- og maktlikurnar, bættar við nøkrum nýggjum luttakarum. Einki tykist broytt, uttan, at nú tykist ikki so frægt sum, at matadorarnir tíma at maskera spælið.

Taparnir eru tey arbeiðsleysu og skattaborgarin. Einki, púrt einki er komið burtur úr teimum stóru orðunum sum floymdu út yvir veljara-fjöldina áðrenn valið. Einki uttan nýggjir floymar av orðum og tónum hóttnum frá einum tinglimi, sum eingin longur tekur fyrri fult. Arbeiðsplássini eru framvegis ikki komin og alt fleiri missa trúna á, at tey fara at koma.

Nú má nakað henda. Vit hava fleiri ferð mælt landsstýrinum til at leggja fram eina búskaparliga ætlan fyrri almenningin, so vit í hvussu so er vita, hvat vit hava at vænta okkum, men nei – einki hendir og vit fáa einki uttan undanfærslur. Lagt kundi verið afturat, at vit gerast líka lítlið mett av undanfærslum hjá hesum landsstýrinum sum av teimum hjá hinum. Vit vita væl, at tað er ikki lætt. Vit vita, at tað er lættari sagt enn gjørt og nú veit eingin tað betur enn tey, sum á sumri 1994 søgdu seg kunna klára alt. Kortini hava vit rætt at vita, hvat ið verður roynt av nýggjum tiltøkum – altoy sum ikki bert er endurtøkur av gomlu studningsmylluni, hvussu nógvur peningur verður nýttur og nær vit hava vónir um at siggja úrslið. Øll bíða við eftir onkrum tekni um lív í Tinganesi.

Sosialurin

Lesarabrøv

Eitt herðaklapp til bygdar-ráðsformannin í Skopun

Tað fór mær kalt eftir rygginum, tá eg sá bygdarráðsformannin standa tils vars fyrri at hann við sínum framfýsni hevði sett í gongd eitt arbeiðs-pláss í bygðini.

Men hann svaraði so beinrakið, at hetta mundi vera øvund og afturhaldskreftir í bygðini, tað verður lítið hugsað av slíkum, sum klaga slíkar menn, sum vilja heimbygð síni tað besta.

Bygdarráðsformaðurin var eisini tann fyrsti, sum talaði móti Føroya Fiskavirking og noktaði teimum at sleppa inn á virkið, og tað kunnu tit vera stoltir av, tí virkið í Skopun er nokk eitt av teimum fáu, sum eru í góðum standi og kann altíð takast í brúk.

Nú havi eg hoyrt handan mannin fleiri ferðir verið frammi í fjølmóðunum, altíð er hann líka beinrakin í sínum

svari.

Eg kendi fólk ið móðurættina, hetta vóru fólk, sum vistu hvat tey tosaðu um.

Skopuningar, standi saman við einum slíkum manni, sum torir at siga sína hugsan og vil framburð í bygðini.

Eisini vil eg siga við tykkum, heimasandsmenn: drivið á, so bygð tykkara kann verða lív lagað, nú Fiskavirking hevur iagt sína køvandi hond yvir

bygð tykkara. Tit eru skilamenn, men farið meira kontant til verka. Gerið sum skopuningar hava gjørt, byrjið í hølum, sum eru tøk. Tað ger onki, um alt ikki er so nýmótans.

Eg ynski tykkum sandoyingum tað besta.

burturfluttur sandoyingur

Atomvápn á okkara lendi

Nú er nógv øsing um, at danska stjórnin hevur loyvt at atomvápn hava verið á lendi okkara.

Tí er øll orsök til at taka saman, hvat ið er galið í hesum máli.

Verður lítið at okkara fólkarrættarlugu stóða, so er tað klárt sum tað blekk, sum bergenssáttmálin er skrivaður við, at danska stjórnin í 1450 hevur gjørt ein sáttmála við tað grønlandskt-føroyska fólk ið um at vit sum innborin eru í ríki okkara, skulu stýra okkara egnu viðurskiftum, men vera saman við danska ríkinum og hava sama kong sum Danmark.

Hesin sáttmáli var við okkara undirtøku broyttur í 17. öld, tí tá góvu vit við eini nýggjari stýrisskipanarlóg kongi alt vald til at gera lógir og at stýra eftir teimum – herundir at reka uttanríkispolitikk. Tað sama gjørdi danska fólk ið, og í næstan tvey hundrad ár høvdu vit bæði ríkin hesa somu stýrisskipanarlóg, sum eitur kongslóg.

Men so í 1848 kravdi danska fólk ið ein tjóðfund fyrri at fáa tað valdið aftur, sum tað hevði gjørdi kongi við kongslógin. Hetta kravið varð sett kongi, og varð tað beinanvegin givið á móti. Ein stjórn, sum var grundað á undirtøku hjá tí danska fólkinum, fekk valdið.

Men okkara grønlandskt-føroyska fólk setti einki ynski fram um at fáa tað vald aftur, sum vit høvdu latið kongi okkara, bæði tað lóggevandi, útinnandi og dømandi. Ein partur av tí útinnandi valdinum er valdið til at gera sáttmálar við onnur lond, og herundir valdið til at semjast við onnur lond um, at tann gjørdi sáttmálin skal vera loyniligur.

Men alt hetta vald yvir okkum er grundað á ta heimild, sum vit í 17. öld hava givið kongi okkara til at stýra okkum. Vit hava hildið, at henda skipan hevur verið so mikil góð, at vit framvegis hava kunnað livað undir henni.

Ein partur av hesi skipan er tann, at danska stjórnin hevur nýtt okkum sum býtsmóðil í

uttanríkispolitikkinum. Hesum hevur Danmark fingið nógv burturúr. Vit kunnu t.d. bert hugsa um støðuna fyrri fífti árum síðani, tá so mong onnur lond endaðu aftanfyrri jarntjaldið. Tá hevði Danmark ikki nógv til undanfærslu, tí teir stýrandi í Danmark høvdu jú givið seg og kong sín yvir til týskararnar uttan at berjast, og høvdu so trúliga hjálpt týskarunum til okkurt gøt høvð kom eftir, at tað kundi jú hugsast, at teir kanska ikki fóru at vinna kríggið allikavæl. Tá kom tað Danmark til fyrmin, at teir høvdu Grønland og Føroyar, tí har stóðu amerikanskir og bretskir hermenn. Hetta fór við sær, at tá teir triggir stóru í Jalta skuldu býta Europa á skinninum, gjørdist tað ógreitt hvørt Danmark skuldi fella russum ella bretum flut. Tí bar tað til hjá týskarum í Danmark at geva seg yvir til bretar tann 4. mai, og tað vóru bert tey, sum búðu á Bornholm, sum komu undir russiska herseting.

okkara. Teir, sum stýra Danmark, hava jú skyldu til at hugsa um tað, sum er til mestan fyrmin fyrri danska fólk ið, tí tað er hetta fólk, sum ger av, hvør ið skal stýra landinum.

Eftir kríggið var tað í donskum áhuga at sleppa upp í part við Vesturheimin. USA var jú heimsins sterkasta vald, og við at halda seg til hetta land var jú hugsandi, at onkrir fyrminir kundu fáast burturúr. Men USA var ikki serliga áhugað í Danmark sum slíkum, tí tað lá so nær Russlandi, at tað als ikki kundi verjast, um á stóð. Tað, sum enn einaferð bjargaði Danmark, var at okkara ríki var saman við tí í Grønlandi stóðu amerikanskir hermenn, og Føroyar høvdu eisini stóran hernaðarligan áhuga. Slapp Danmark ikki upp í hernaðarsamgonguna hjá Vesturheiminum, so var vandi fyrri, at amerikamenn vóruð ríknir úr Grønlandi og als ikki sluppu at nýta Føroyar til nakað sum helst. Tí var tað, at Danmark slapp upp í NATO. Tey fyrstu árin var hildið, at kom tað til kríggi, so varð Danmark slept beinan-

vegin uttan at nøkur roynd var gjørd fyrri at verja tað, men tann sama støðan var ikki Grønlandi og Føroyum viðvíkjandi.

I miðjum fimmtíðarunum hendi tann broyting, at Danmark kom undir atomskýlið hjá USA, og ætlingin var, at atomvápn skuldu goymast í Danmark fyrri at prógva, at tað var veruleiki í hesum politikk. Tá var tað, at tað reistist ein andstøða í Danmark móti atomvápnnum á danskari jørd. Danska stjórnin noyddist at slaka nakað fyrri ikki at missa fólksins undirtøku, og tá var tað at teir funnu fram til at hyggirráðini vóru at siga, at eingi atomvápn vóru á danskari jørd. Tað passaði eisini, tí ríki okkara, sum er saman við Danmark, er jú ikki donsk jørd, og her vóru tey atomvápn, sum tryggjaði Danmark. Í Grønlandi vóru tey bæði í luftini, á landi og á sjóvi. Hjá okkum vóru tey í luftini og á sjónum. Men vit finga einki at vita um hetta, tí uttanríkispolitikkur er jú nakað, sum danska stjórnin rekur einsamall uttan at spyrja okkum eftir og uttan at vísa okkum tær avtalur, sum hon ger. Hetta vald hevur hon havt við okkara undirtøku, so tað hevur verið í lagi.

Men nú er hetta skjótt ikki í lagi longur.

Tann 9. juni 1995 reistu vit krav um, at tað vald, sum vit hava latið stjórnina havt, skal latast aftur til okkara, og at vit skulu velja ein tjóðfund til at taka støðu til, hvat ið gerast skal við hetta vald.

Danska stjórnin hevur ikki loyvi til at sýta fyrri at ganga hesum kravi á móti. Tá ið tað er gjørt, fáa vit øll tey skjól, sum hava við hernaðarpolitikk hjá ríki okkara at gera, eins og allar sáttmálar, sum danska stjórnin hevur gjørt, so tá fer at bera til at taka støðu til um nakað átti at verið ódrívisi.

Zakarias Wang